

بررسی تأثیر بادکردن بادکنک بر درد ناشی از باز کردن راه وریدی کودکان

طاهره صادقی* معصومه نیشابوری** محمدعلی سلیمانی* نسیم بهرامی***

* کارشناس ارشد پرستاری و عضو هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی قزوین
 ** کارشناس ارشد پرستاری و عضو هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی سمنان
 *** کارشناس ارشد مامایی و عضو هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی قزوین

Email: tsadegh@qums.ac.ir

آدرس مکاتبه: قزوین، دانشگاه علوم پزشکی قزوین، دانشکده پرستاری و مامایی، تلفن: ۲۲۳۷۲۶۷-۰۲۸۱ داخلی ۲۰۶
 تاریخ دریافت: ۸۸/۲/۱۳ تاریخ پذیرش: ۸۸/۱۰/۱۳

* چکیده

زمینه: باز کردن راه وریدی یک روش درمانی معمولی دردناک در کودکان بستری در بیمارستان است. برای کاهش احساس درد در کودکان می‌توان از هر چیزی که کودک را از فکر کردن به درد باز دارد، استفاده کرد.

هدف: مطالعه به منظور تعیین تأثیر بادکردن بادکنک بر میزان درد ناشی از باز کردن راه وریدی کودکان ۴ تا ۷ ساله انجام شد.

مواد و روش‌ها: در این کارآزمایی بالینی، ۶۰ کودک (۳۰ نفر در گروه بادکردن بادکنک و ۳۰ نفر در گروه شاهد) با نمونه‌گیری تصادفی در دسترس از بین کودکان ۴ تا ۷ ساله مراجعه کننده به بخش جراحی بیمارستان قدس قزوین در سال ۱۳۸۷ انتخاب شدند. برای جمع‌آوری اطلاعات از پرسش‌نامه‌ای شامل مشخصات دموگرافیک و مقیاس درجه بندی درد وانگ-باکر (FACES) استفاده شد. بیماران به طور تصادفی به دو گروه بادکنک و شاهد تقسیم شدند. در گروه بادکنک قبل از تزریق با کودک صحبت شد و به او آموزش‌های لازم درباره نحوه بادکردن بادکنک داده شد و در حین باز کردن راه وریدی با استفاده از ابزارهای تعیین درد، میزان درد کودکان تعیین شد. در گروه شاهد بدون هیچ مداخله‌ای، راه وریدی باز و میزان درد کودک تعیین شد. داده‌ها با آزمون‌های آماری مجذورکای و تی مستقل تحلیل شدند.

یافته‌ها: میانگین میزان درد خود گزارش‌دهی کودکان در گروه بادکنک $1/42 \pm 1/60$ و گروه شاهد $3/46 \pm 5/26$ و این اختلاف از نظر آماری معنی‌دار بود. ($p < 0/001$).

نتیجه‌گیری: با توجه به یافته‌ها، می‌توان از روش بادکردن بادکنک به شکل وسیع برای کنترل و کاهش درد ناشی از مداخله‌های درمانی از جمله باز کردن راه وریدی کودکان استفاده کرد.

کلید واژه‌ها: کودک، درد، تزریق

* مقدمه

قرار گیرد. همچنین به تلاش کم‌تری از جانب بیمار نیاز داشته باشد، به آسانی درجه‌بندی شود و نسبت به تغییرات جزئی شدت درد، حساس باشد.^(۲)

مداخله‌های غیر دارویی شامل فعالیت‌های پرستاری است که می‌توانند درد بیمار را تسکین دهند.^(۳) روش‌های غیردارویی تسکین درد، مورد توجه پرستاران و بیماران قرار گرفته‌اند. این نوع مداخله‌ها مؤثر، ساده و کم‌خطر هستند و به زمان خاص و تجهیزات پرهزینه نیاز ندارند. علاوه بر آن، عوارضی که در اثر مصرف دارو ایجاد می‌شود، در استفاده از روش‌های غیردارویی تسکین درد وجود ندارد.^(۴)

طبق تعریف انجمن بین‌المللی درد، درد یک تجربه حسی و روحی ناخوشایند است که با آسیب احتمالی یا واقعی بافت در ارتباط است یا در دوره این گونه آسیب‌ها به وجود می‌آید.^(۱) فقط خود بیمار می‌تواند به طور دقیق درد خود را توضیح دهد، اما پرستاران و پزشکان نیز جهت سنجش سطح درد بیمار به ابزارهای مختلفی نیاز دارند. این ابزارها ممکن است برای تعیین نیاز به مداخله فوری برای کنترل درد، ارزیابی تأثیر مداخله و نیاز به مداخله‌های اضافی دیگر، در صورت بی‌تأثیر بودن درمان اول جهت تسکین درد بیمار، استفاده شوند. ابزار بررسی درد باید به راحتی توسط بیمار درک شود و مورد استفاده

قزوین، ۶۰ کودک که از تیر ماه تا آذر ماه سال ۱۳۸۷ به بیمارستان قدس مراجعه کرده بودند و شرایط ورود به مطالعه را داشتند با نمونه‌گیری تصادفی در دسترس انتخاب شدند. تمام کودکان ۴ تا ۷ ساله بودند و برای ادامه درمان به باز کردن راه وریدی نیاز داشتند. این کودکان به طور تصادفی به دو گروه شاهد و باد کردن بادکنک تقسیم شدند. قبل از باز کردن راه وریدی، میزان درد آنها با استفاده از مقیاس درجه بندی وانگ - باکر، صفر بود. هیچ کدام از کودکان سابقه بستری در بیمارستان و تزریق باز کردن راه وریدی را نداشتند و به بیماری‌های خاص (اختلال‌های تیروئید، صرع و بیماری قلبی و عروقی) و همچنین به بیماری حادی که باعث کاهش هوشیاری کودک شود، مبتلا نبودند. از داروی خاصی که بر هوشیاری کودک مؤثر باشد نیز استفاده نشد. جهت کاهش اثر مداخله‌های مخدوش‌گر از آنژیوکت با یک مارک مشخص با شماره ۲۲ (آبی رنگ) ساخت شرکت دی بی و الکل شرکت رازی استفاده شد. همچنین این عملیات توسط یک فرد انجام شد و تمام این شرایط در تمام طول تحقیق در دو گروه ثابت بود. قبل از تزریق با کودکان گروه آزمون صحبت شد و به آنها آموزش لازم درباره نحوه باد کردن بادکنک داده شد. توضیح‌های لازم در مورد تزریق و باز کردن راه وریدی در دو گروه به کودک داده شد. در گروه آزمون یک بادکنک به دست کودک داده شد که آن را در تمام مدت تزریق باد کند و در گروه شاهد بدون هیچ مداخله‌ای فقط تزریق انجام شد. در هر دو گروه از وریدهای ناحیه آرنج و مچ دست جهت تزریق باز کردن راه وریدی استفاده شد. برای هر نفر پرسش‌نامه‌ای شامل مشخصات دموگرافیک (سن، جنس، نوع بیماری، نژاد و رتبه تولد) توسط مادر تکمیل شد. سپس تصاویر مقیاس درجه بندی وانگ - باکر به کودک نشان داده شد و او تصویری را که گویاترین حالت درد در او بود را با دست نشان داده و شماره آن یادداشت شد. میزان درد به صورت خفیف (صفر تا ۳)، متوسط (۴ تا ۷) و شدید (۷ تا ۱۰) طبقه‌بندی شد. روایی و پایایی ابزار

باز کردن راه وریدی، یک روش درمانی معمول و دردناک است که باعث ترس در یک کودک ضعیف و بیمار می‌شود. درد کودک از باز کردن راه وریدی به عوامل روانی و فیزیکی او وابسته است. عواملی که بر مفهوم درد برای یک فرد تأثیر می‌گذارد عبارتند از سن، جنس، زمینه فرهنگی، عوامل روانی - اجتماعی و عوامل محیطی.^(۵) یک تجربه دردناک در باز کردن راه وریدی ممکن است باعث پیامدهای منفی دیگری مانند تشدید اضطراب و پاسخ‌های فیزیولوژیک در طول روش‌های درمانی دیگر شود.^(۶) هر چیزی که کودک را از فکر کردن به درد باز دارد، می‌تواند برای کاهش درد وی استفاده شود. بازی کردن با کودک یکی از بهترین شیوه‌های کاهش اضطراب و درد در کودکان است.^(۷)

بهترین شیوه برای اندازه‌گیری درد در کودکان سنین قبل از مدرسه، مقیاس درجه بندی وانگ - باکر (FACES) است. چهار سالگی سن شروع درک، تفکیک و تعیین کیفیت در کودکان است. مهم‌ترین مزیت این مقیاس قابل فهم بودن و قابل بازگو کردن آن توسط کودکان است.^(۸،۷) در این مقیاس شش تصویر به نمایش گذاشته می‌شود. که تصویر اول (لبخند) به معنی عدم درد و تصویر ششم به معنی درد غیر قابل تحمل است.^(۷) از آنجا که پرستاران در ارایه مراقبت‌ها نقش عمده‌ای را ایفا می‌کنند و از طرف دیگر تسکین درد از وظایف پرستاران به شمار می‌رود، آنان باید در خصوص بررسی و تشخیص میزان درد، درمان‌های تکمیلی و روش‌های غیر دارویی تسکین درد آگاهی لازم را داشته باشند.^(۹) لذا، تحقیق حاضر با هدف تعیین تأثیر باد کردن بادکنک بر میزان درد ناشی از باز کردن راه وریدی کودکان ۴ تا ۷ ساله انجام شد.

* مواد و روش‌ها:

در این کارآزمایی بالینی با شماره ثبت IRCT ۱۳۸۸۰۸۱۸۲۶۸۸ N1 و پس از کسب مجوز از شورای اخلاق در پژوهش‌های علوم پزشکی دانشگاه

جدول ۱- مقایسه شدت درد خود گزارش دهی کودکان در دو گروه بادکنک و شاهد

مقدار شدة درد	گروه	بادکنک		شاهد		مقدار احتمال
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	
خفیف	۲۵	۸۳/۳	۸	۱۸/۶	۱۹/۵۸۹	۰/۰۰۰
متوسط	۵	۱۶/۷	۱۲	۴۰/۵		
شدید	۰	۰	۱۰	۳۳/۳		

در گروه آزمون بین شدت درد با جنس ارتباط معنی داری وجود نداشت، ولی در گروه شاهد این ارتباط معنی دار بود ($p < 0/001$) (جدول شماره ۲).

* بحث و نتیجه گیری:

تحقیق حاضر نشان داد که روش بادکردن بادکنک می تواند گزارش فردی درد کودک را کاهش دهد. اولین تجربه درد در نوزاد و کودک بسیار مهم است و تجارب ابتدایی دردناک کودکی مسایل شرطی بعدی را نیز به وجود می آورند.^(۱۱) عوامل مؤثر بر واکنش به درد شامل تجربه های گذشته اضطراب، فرهنگ، سن، جنس، تجربه های مربوط به تسکین درد و عوامل روانی- اجتماعی و محیطی هستند. این عوامل ممکن است احساس فرد از درد را افزایش یا کاهش دهند و بر روی واکنش به درد تأثیر گذارند.^(۱۲،۱۳) کودکان از نظر درک و پاسخ به درد متفاوت هستند و هر چه کودک کوچک تر باشد، آستانه درد پایین تر است.^(۲)

بررسی درد در مطالعه های قبلی تأیید شده بود.^(۱۰) داده ها با استفاده از آزمون های آماری مجذور کای، کلموگروف اسمیرنوف، تی مستقل و لون تحلیل شدند. سطح اطمینان در حد ۹۵ درصد در نظر گرفته شد.

* یافته ها:

در این پژوهش، ۶۷/۷ درصد از کودکان گروه بادکردن بادکنک (گروه آزمون) و ۶۰ درصد گروه شاهد مذکر بودند. میانگین سن گروه آزمون $5/40 \pm 0/97$ و گروه شاهد $5/10 \pm 0/81$ سال بود. ۴۰ درصد از کودکان گروه آزمون و ۵۰ درصد از گروه شاهد فرزند اول خانواده بودند. ۵۳/۳ درصد از کودکان گروه آزمون متعلق به نژاد ترک و ۵۳ درصد از گروه شاهد متعلق به نژاد فارس بودند. علت جراحی در ۵۰ درصد از کودکان گروه آزمون و ۴۰ درصد از کودکان گروه شاهد جراحی فتق بود. دو گروه آزمون و شاهد از نظر متغیرهای جنس، سن، رتبه تولد و نژاد همگن بودند.

میانگین میزان درد خود گزارش دهی کودکان در گروه آزمون به طور معنی داری کم تر از گروه شاهد بود (به ترتیب $5/26 \pm 3/46$ و $1/60 \pm 1/42$) ($p < 0/001$).

۸۳/۳ درصد از کودکان در گروه آزمون بعد از باز کردن راه وریدی درد خفیف داشتند و هیچ کودکی درد شدید را گزارش نکرد. در گروه شاهد، ۳۳/۳ درصد کودکان درد شدید بعد از تزریق باز کردن راه وریدی را گزارش کردند که این اختلاف از لحاظ آماری معنی دار بود ($p < 0/001$) (جدول شماره ۱).

جدول ۲- مقایسه شدت درد خود گزارش دهی کودکان به تفکیک جنس در دو گروه بادکنک و شاهد

مقدار P	گروه جنس	بادکنک		شاهد		جمع
		مذکر	مونث	مذکر	مونث	
X ² = 1/258 df = 2 p = 0/523	شدت درد	تعداد(درصد)	تعداد(درصد)	تعداد(درصد)	تعداد(درصد)	تعداد(درصد)
		تعداد(درصد)	تعداد(درصد)	تعداد(درصد)	تعداد(درصد)	تعداد(درصد)
X ² = 30/612 df = 4 p = 0/000	X ² = 0/207 df = 2 p = 0/901	تعداد(درصد)	تعداد(درصد)	تعداد(درصد)	تعداد(درصد)	تعداد(درصد)
		تعداد(درصد)	تعداد(درصد)	تعداد(درصد)	تعداد(درصد)	تعداد(درصد)
	خفیف	۱۶ (۸۸/۹)	۹ (۷۵/۰)	۷ (۳۰/۴)	۱ (۱۴/۳)	۱۰ (۵۲/۶)
	متوسط	۲ (۱۱/۱)	۳ (۲۵/۰)	۸ (۳۴/۸)	۴ (۵۷/۱)	۷ (۳۶/۸)
	شدید	۰ (۰)	۰ (۰)	۸ (۳۴/۸)	۲ (۲۸/۶)	۲ (۱۰/۵)
	جمع	۱۸ (۱۰۰/۰)	۱۲ (۱۰۰/۰)	۲۳ (۱۰۰/۰)	۷ (۱۰۰/۰)	۱۹ (۱۰۰/۰)

کاهش میزان و شدت درد ناشی از تزریق باز کردن راه وریدی در کودکان ۴ تا ۷ ساله بود.

* سپاس‌گزاری:

از شورای پژوهشی دانشگاه در تأمین هزینه‌های این طرح مصوب، مسئولین و کارکنان بخش جراحی و اتاق عمل بیمارستان قدس قزوین و کودکان و والدینی که در این پژوهش همکاری داشتند، قدردانی می‌شود.

* مراجع:

1. Atash zadeh Shurideh F, Arzabadi Farahani Z, Khazaei N, et al. Dugas patient care principles: comprehensive attitude to nursing. Tehran: Golban Publication; 2003. 92, 528-41 [In Persian]
2. Sami P. Bruner medical and surgical nursing, pain management, critical thinking and nursing process. first edition Tehran. Boshra Publication; 2000. 3-19-4-21-13-16-18 [In Persian]
3. Jalalinia F, Dehghan-naieri N. Bruner medical and surgical nursing, pain, shock. Boshra publication; 11-16-18-15-35-49 [In Persian]
4. Wong DL, Eaton MH, Wilson D, et al. Nursing care of infant and children. 1st ed. St. Louis: Mosby; 2001. 258
5. Namavar H, Moghadam L, Servati A. Pain, infection, death. Chehr publication; 1993. 192-4, 200-204, 632 [In Persian]
6. Vessey JA, Carlson KL, Mc Gill J. Use of distraction with children during an acute pain experience. Nurs Res 1994 Nov-Dec; 43(6): 369-72
7. Kelleher M.L. Helping your child cope with pain, Mass General Hospital For Children Available at: www.massgeneral.org/children.

در تحقیق دوتترا گوپتا که با هدف ارزیابی تأثیر باد کردن بادکنک بر درد ناشی از باز کردن راه وریدی در ۷۵ کودک ۶ تا ۱۲ ساله بستری در بیمارستان انجام شد، شدت درد خود گزارش‌دهی در گروه بادکنک نسبت به دو گروه پرت کردن حواس و شاهد تفاوت معنی‌داری داشت. ولی استفاده از پرت کردن حواس در این گروه سنی نتوانست میزان درد را کاهش دهد.^(۱۳) در مطالعه کلیبر و همکاران بر روی ۴۴ کودک ۴ تا ۷ ساله، میزان اضطراب و درد خودگزارش‌دهی کودکان ناشی از باز کردن راه وریدی در گروهی که از پرت کردن حواس استفاده شد با گروه شاهد متفاوت بودند.^(۱۴)

آگراول و همکاران مشاهده کردند که استفاده از مانور والسالوا (باد کردن بادکنک) در بالغین نیز بر روی وقوع و شدت درد تأثیر دارد.^(۱۵)

مانور والسالوا به وسیله نگاه داشتن هوای دم و با فشار خارج کردن آن با گлот بسته و نگه داشتن آن به مدت ۱۶ ثانیه انجام می‌شود.^(۱۶) همین تغییرات وقتی که یک تنفس با فشار و با گлот بسته انجام می‌شود در باد کردن یک بادکنک هم اتفاق می‌افتد و در این مانور عضلات قفسه سینه و شکم منقبض می‌شود و این انقباض باعث افزایش فشار داخل قفسه سینه و باعث فعال شدن گیرنده‌های فشار خواهد شد. فعال شدن گیرنده‌های فشار قلبی - ریوی، باعث فعال شدن گیرنده‌های فشار در قوس آئورت و در نتیجه، بلوک گیرنده‌های درد خواهد شد.^(۱۷ و ۱۸) در ضمن افزایش فشار در قفسه سینه به کاهش بازگشت وریدی منجر می‌شود.^(۱۵)

از آنجا که هنوز هم اعمال تشخیصی و درمانی، کودکان را در معرض دردهای حاد، تکراری و طولانی مدت قرار می‌دهند؛ اجرای تدابیری برای کاهش احساس درد در کودکان ضروری است. واضح‌ترین و مؤثرترین راهبرد کاهش درد کودکان، محدود کردن تعداد شیوه‌های دردناک و پس از آن به کارگیری شیوه‌های دارویی و غیردارویی تسکین درد است.^(۱۹ و ۲۰) در مطالعه حاضر باد کردن بادکنک یک روش بسیار مؤثر جهت

- 8.- Newman CJ, Lolekha R, Limkittikul K, et al. A comparison of pain scales in Thai children. *Arch Dis Child* 2005 Mar; 90(3): 269-70
9. Razagh N, Rahimiha F, Safarabadi T. The comparison survey of attention in mothers and nurses to pain severity after children surgery in children surgery department of educational hospitals in Tehran. *Journal of Iran Nursing and Midwifery* 2002; 14(30-31): 8 [In Persian]
10. Voepel-Lewis T, Merkel S, Tait AR, et al. The reliability and validity of the Face Legs Activity Cry Consolability observational tool as a measure of pain in children with cognitive impairment. *Anesth Analg* 2002 Nov; 95(5): 1224-9
11. Kohan zadeh Hashemi SH. Pathological interpretation of pain. Tehran. AmirKabir Publication; 1995. 23 [In Persian]
12. Virginia A. Moyer, Elizabeth J. Elliott, Virginia A. Moyer. Pain in the new born. In: Vibbuti Shab, Arne ohlsson *Evidenc based pediatrics and child health 2nd ed Medical. By MPG book, 2004. 507-509*
13. Gupta D, Agarwal A, Dhiraaj S, et al. An evaluation of efficacy of balloon inflation on venous cannulation pain in children: a prospective, randomized, controlled study. *Anesth Analg* 2006 May; 102(5): 1372-5
14. Kleiber C, Craft-Rosenberg M, Harper DC. Parents as distraction coaches during IV insertion: A randomized study. *J Pain Symptom Manage* 2001 Oct; 22(4): 851-61
15. Agarwal A, Sinha PK, Tandon M, et al. Evaluation of efficacy of valsalva maneuver on venous cannulation pain: a prospective, randomized study. *Anaesth Analg* 2005 Oct; 101(4): 1230-2
16. Engstrom JW, Martin JB. Disorders of the autonomic nervous system. In: Braunwald E, Fauci AS, editors. *Principals of internal medicine. 15th NewYork: McGraw-Hill; 2001. 2416 – 21*
17. Randich A, Maixner W. Interaction between cardiovascular and pain regulatory systems. *Neurosci Biobehav Rev* 1984 Fall; 8(3): 343-67
18. Ghione S. Hypertension – associated hypalgesia. Evidence in Experimental animal and humans, pathophysiological mechanisms, and potential clinical consequences. *Hypertension* 1996 Sep; 28(3): 494-504
19. Rahnema M. The effect of post operative exercices on pain in gall bladder surgery patient in general surgery departments of educational hospitals in Tehran. Master of Science Thesis, Shahid Beheshti Medical University; 1994. 51
20. Fuller BF, Conner DA. The influence of length of pediatric nursing experience on key cues used to assess infant pain. *J Pediatr Nurs* 1997 Jun; 12 (3): 155-68